

megmozdulásokat támaszthat a polgári társadalom állandóan differenciálódó szellemi életében. A faszizmus nyílt formáinak előtérbejutása veszélyt jelent s ellenakciókat vált ki. Ezek jegyében új megmozdulásokra kerül a sor mindenfelé. Az új megmozdulások ismét a népvalóság s a történelmi néperdekek realizmusát állítják a valóságkendőzéssel szembe. Prágában *A Mak Ellenzéke* név alatt indul új diákharc a valóságkendőzés regresszív kulturformái ellen. Pozsonyban a *Műhely* készül teremtő munkára és kulturharcra. Beregszászon a *Czabán Samu* szerkesztette *Új Korszak* körül csoportosulnak a haladószellemű fiatal tanítók. A haladó kultúrerek országos összefogásán a pozsonyi *Magyar Szellemi Társaság* fáradozik. (A nagyon heterogén elemekből álló s egyelőre átiütő erő nélküli mozgalmat Kovács Károly vette beható kritika alá a *Korunkban*.) Egy átfogó minden realista erőt tömörítő csehszlovákiai magyar tudományos, irodalmi és művészeti folyóirat tervén *Fábry Zoltán* dolgozik, aki nagy tanulmánygyűjteménye, az 1935 elején megjelent *Korparancs* óta ismét a szlovenszkói magyar szellemi élet középpontjába került. Minden jel arra mutat, hogy a legyűrt csehszlovákiai magyar valóságkultúra feltámadni készül. Abban az új kulturharcban, mely nyílt frontvállalással a faszizmus valósághamisítása ellen ma ismét a valóságért kerekedik Szlovenszkon, megfelelő társadalmi támpontot nyerhetnek a Magyar Masaryk-Akadémia realistái is arra, hogy az Akadémián a magyar valóságért a nyílt ellenzéki harcot felvegyék s a valóságellenes uralmi tendenciák teljes kiszortálásával valóban regenerálják is ezt a zsákuccába jutott, nagy hivatású intézményt.

* A *Korunk* Erdélyből is mindenkor támpontja tudott lenni ennek a valóságkutató szlovenszkói szellemi iránynak. Közölte Jócsik Lajos tanulmányait a csehszlovákiai magyarság társadalomrajzáról és Peéry Rezső akkoriban úttörő cikkét a szlovenszkói magyar munkásirodalom kezdeteiről. Míg Szlovenszkon helyet alig kapnak, ma is itt jutnak szóhoz a szlovenszkói magyar realizmus írásművészei, Dömötör Teréz, Morvay Gyula és Sellyei József.

NE HAJTSÁTOK LE FEJETEKET...

Irta: MORVAY GYULA (Tardoskedd)

BÉRESEK ASZTALARA

*Béresék asztalára
ráhajlik a kalász, így kívánják,
mit vetettek uraság táblájára.*

*Szomszéd majorokban a béresék
éppen most káromkodnak,
éppen most menetelnek.*

*Biztosan tengerig, bulvardig
hangzik a kemény csattogás,
hallja azt mind, ki nem haldoklik.*

*Vész vegyült szét a világban
a béresék most káromkodnak,
most menetelnek úri majorban,*

*mert béresek asztalára
nem hajlik a kívánt kalász,
mit vetettek uraság táblájára.*

EZER SZEGÉNYLEGÉNY

*Nincs annyi forrás és nincs annyi erdő,
amennyi ezer szegénylegényt elrejtene.
Hiába forog szegényparasztok sorsa csillagokkal,
itt nyüzszög ezer szegénylegénnyé lett ember.*

*Erdők és források! bokrok és bújó-árkok!
sokasodjatok! mert
ezer szegénylegény talpal felétek.*

SZOMORÚ VASAK

*Egytől százezer-darab traktor-alkatrészig
valahol a gyárakban szomorú rozsdásodás van.
Itt állnak a faluk.*

*Körülöttük a sárga, kék, zöld pasztellfoltok,
a nadrágszíj-keskeny földek,*

*amelyek halálos ásitással hiába várják
a lázasmellű, avarbontó gépeket.*

TEGNAP ÉS HOLNAP DÖBBENETE

*Szent sejtelem párázik földek fölött?
Nem. Fekete földből tízezer parasztököl meredezik.
Tegnap az volt itt a döbbenet,
hogy a bogarak felzabálják a vetést.*

*Holnap? Holnapután?
Ki tudja?*

*Csak szeretnénk, ha nem lengene a sejtelem,
hogy holnapután
az emberi sorsokat is felzabálja valami.*

FEHÉRARCU GYEREKEK

*Tavaly is láttam, az idén is láttam,
hogy a külvárosban és a csatornázásnál
febukkantak a fehér arcok.*

Én is tanítottam őket.

*Vékony gyerekek, fehér arccal, piszkos tarisznyával.
Ijedelmet láttam bogárszemükben.*

Semmi mást.

NÉGY HALOTT AZ UCCÁN

*Feketék a kapuk, mint a gyászdrapériák.
Fekete az emberek arca.
Töröttlábú felhő sír az ucca fölött.*

Négy vászonlepedő alatt
négy halott az uccán.
Csak úgy elpusztultak ott.
Elpusztította őket a föld, a gyár, a kenyér.
Fehéren most csak élúsznak valahová.

Karbolszag, jódszag érzik, kileng egy fáslidarab.
Négy ember csak belevész a semmibe.

Feketék a kapuk.
Feketék a palánkok.
Egy felhő sír az ucca fölött.

VISSZAJARÓ TÜZEK

Csak megérintem régi dolgaimat, felcsap belőlük a tegnapi szele.

Egy papírdarab: elhalt magam vagyok azon.
Ez itt régi-rossz ruhám: valahová eltűntem belőle.

Almodom is: feléműszik az üvöltő tömeg,
felfehérlik kórházi ágyam: hetvenketten
tapogatóztunk a nap felé, hetvenkét beteg.

Tűzzel dagadó dolgok ölelnek.
Csak megérintem régi dolgaimat:
kicsap belőlük a fojtottság, a tűz, mik tegnapot ölnek.

A RÖNTGENEZŐ PARASZT

Nem látjuk, de érezzük, hogy este
akác-magas paraszt indul a mezőkről.
És jön, — és temetőtől temetőig,
faluszéltől faluszélig
ássza a fehér utakat, ássa a fekete földeket.
Atröntgenezi a vályogfalakat
és átcsengi a kapunyikorgásokat:
építetek! ások!
Látjátok: ezer unoka jön utánam!

Nem is kell, hogy lássuk, elég ha érezzük,
de biztosan érezzük
és egymásnak adjuk tovább:
akác-magas paraszt indul a mezőkről.
Kőműves, építő, röntgenező
és temetőtől temetőig
mindent felforgat ő.

VASBETONT KARCOLNAK A LEVEGŐBE

Négyezer ember él a faluban.
Tízszer négyezer vágy születik minden percben.
És leülnek az emberek és nehéz kezükkel,
rojtos kabátban ceruzát szorítanak,
mintha kocsirudat markolnának, irnak,
gondolatot sugároznak.

*Egy az ő vágyuk várossal, azúréggel,
a kozmosz gyerekei ezek az öreg szegényparasztervezők,
akik vasbetont karcognak a levegőbe,
transzformátor-bűgűst várnak ucca végéről,
színházat csinósítanak négyezer embernek,
hol ők ülnek majd az első sorokban.
Négyezer ember tizszerannyi vágyat szűl minden percben.
És még millió vágy, millió harc fog születni a mélyben.*

MÉLYSÉG ZENÉJE

*A szirénák hallgatnak.
Réteken a margaréták elterültek.
Asztalra koppan fejem,
Sors, kenyér és könyv magasulnak fölém.
Fáradt vagyok,
ezrek is ilyen zsibbadtak néha,
most van a csend ideje, ez a mélység zenéje
üvöltő vihar előtt.
Egy percnél tovább nem tart fáradtságom.
Szirénák, felvonulók hallgatnak.
Réteken a margaréták lehullottak.*

NE SÍRJATOK

*Ne hajtsátok le fejeteket és ne sírjatok.
Elszállt a szikrás vágy, ne sírjatok.
Tűzzel építnek a kovácsok, travers gerenda helyett.
Kőművesek téglát raknak, vetés alá kell a vályog.
Paraszatok porhanyítják a földet, jeleket kívánnak a rétre.
Fűtők reszkettetik a kazánokat, duzzadt öklük van hozzá.
Ne hajtsátok le fejeteket.
Dohogjatok, harcoljatok és ne sírjatok,
reszkettessetek szívet, ablakot,
mert aki elindult az élet felé, az elindult.
És el is éri.*

P A R L A G O N É L Ű N K

Irta: SELLYEI JÓZSEF (Vágsellye)

Reggelre megborjazott a tehén.
Az anya újra korábban kelt, mint Dezső, bement az istállóba és már ott találta a borjút az almon, az anyja mellett.
Beszaladt a legényhöz, hogy fölverje. De ez már öltözködött. Amikor az anyja bejelentette neki a dolgot, akkor kirohant az istállóba, úgy féligöltözött.
Egyetlen pillantással átfogta az egész istállót. Látta: fekszik a tehén. A borjú köldöke rendesen pattant le.
Nyugalom ült beléje.
Elvégezte reggeli dolgát, kihányta a trágyát, megpucolta a lovat.
Akkor nekikészülődött a borjú megszoptatásának. A tehén csöndesen kérődzött, ugyanazon a helyen feküdt, hogy rá köllött szólni:
— No, Borka, föl!